

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 071 Облік та оподаткування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва магістерської програми)

на тему: «Обліково-аналітичне забезпечення та контроль ефективності
використання виробничих запасів
(на прикладі ПАТ «Одеський завод гумових технічних виробів»)»
(назва теми)

Виконавець:

Студентка ЦЗВФН групи М-2

Демченко Тетяна Борисівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Волчек Руслан Миколайович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку економіки України ефективне управління матеріально-технічним забезпеченням стає основою успішного функціонування будь-якого підприємства шляхом задоволення потреб виробництва в матеріалах з максимально можливою економічною ефективністю. Тому особливої уваги потребує розв'язання проблеми управління і раціональної організації матеріально-технічного забезпечення підприємства, підґрунтям якої є ефективний облік та внутрішній контроль виробничих запасів як ключових складових загальної системи управління виробничим процесом.

Питання обліку та контролю виробничих запасів набувають особливої актуальності у відношенні до підприємств промисловості, оскільки їх діяльність нерозривно пов'язана зі значними потоками матеріальних і фінансових ресурсів. Щоб стабільно здійснювати виробничий процес, на підприємствах постійно мають бути оборотні активи в матеріальній формі у вигляді виробничих запасів. Для оперативного отримання всієї необхідної інформації за певний період часу та істотно підвищити рівень управління фінансово-господарською діяльністю підприємства потрібно комплексно підійти до побудови системи обліку, контролю та аналізу виробничих запасів, а отже дані питання дуже актуальні.

Питання обліку, контролю та аналізу виробничих запасів досліджували багато вітчизняних вчених, серед яких вагомий внесок у дослідження проблем обліку зробили такі науковці, як І. А. Бержанір, М. О. Бублик, Ф. Ф. Бутинець, Ю. А. Верига, Д. О. Грицишен, Л. В. Каленчук, Н. І. Коваль, М. В. Кужельний, О. П. Левченко, В. Г. Лінник, Б. М. Литвин, А. П. Макаренко, В. Ф. Максимова, Є. В. Мних, О. В. Овсійчук, С. В. Панібратова, О. С. Рєва, В. С. Рудницький, Н. М. Ткаченко, О. В. Сайко, Т. М. Сльозко, В. В. Сопко, О. М. Рибалко, Н. В. Хоменко та інші.

Усе вищевикладене зумовило вибір та актуальність даної теми магістерського дослідження.

Мета дослідження. Метою дослідження є вивчення та обґрунтування теоретико-методичних положень, дослідження практики та розробка конкретних рекомендацій щодо вдосконалення обліку і внутрішнього контролю виробничих запасів на підприємстві.

Завдання дослідження. Для досягнення головної мети дослідження нами визначено наступні основні завдання до вирішення:

- з'ясувати сутність виробничих запасів згідно діючого законодавства та думок науковців;
- розглянути основні принципи оцінки виробничих запасів та їх класифікацію;
- узагальнити підходи до відображення інформації про виробничі запаси в обліковій політиці;
- вивчити міжнародний досвід обліку виробничих запасів;
- надати економічну характеристику та вивчити облікову систему досліджуваного підприємства ПАТ «ОЗГТВ»;

- провести аналіз фінансового стану ПАТ «ОЗГТВ»;
- дослідити особливості та специфіку обліку виробничих запасів на підприємстві, що досліджується,;
- вивчити методику проведення внутрішнього контролю виробничих запасів підприємства;
- встановити існуючі недоліки у діючій системі обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів на ПАТ «ОЗГТВ»;
- провести аналіз ефективності використання виробничих запасів на досліджуваному підприємстві;
- побудувати регресійну модель, за результатами якої можливо було б сформулювати рекомендації щодо поліпшення ефективності господарювання на ПАТ «ОЗГТВ»;
- надати комплекс рекомендації щодо усунення виявлених недоліків і практичного вдосконалення системи обліку і контролю виробничих запасів на ПАТ «ОЗГТВ».

Об'єктом дослідження у роботі є система організації обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів підприємства.

Предметом дослідження у роботі є сукупність теоретико-методичних і практичних аспектів обліку і внутрішнього контролю виробничих запасів на ПАТ «ОЗГТВ».

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі у цілому було використано загальнонаукові методи пізнання. Так, під час збору, систематизації і обробки інформації для проведення дослідження – використовувались методи індукції, у процесі теоретичного осмислення проблеми – методи дедукції; для поєднання різних складових економічних явищ в єдиному процесі – аналізу та синтезу. У роботі вивчався стан обліку та контролю виробничих запасів на ПАТ «ОЗГТВ» із застосуванням діалектичного підходу; з'ясовувалися проблеми і напрямки удосконалення обліку і контролю виробничих запасів за допомогою методу логічного аналізу; обрання критеріїв ефективності використання виробничих запасів здійснювалося методами експертної оцінки та за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

Інформаційною базою дослідження є діючі законодавчо-нормативні акти, положення, інструкції щодо обліку виробничих запасів, національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, МСФЗ, наукові праці та підручники з теми дослідження, матеріали друкованих та електронних періодичних видань, публічна інформація Державної служби статистики України, ресурси глобальної мережі Інтернет тощо. Практичні дані щодо обліку, контролю та аналізу виробничих запасів автором було отримано та досліджено на підприємстві ПАТ «ОЗГТВ», зокрема реєстраційні, довідкові, первинні документи, реєстри обліку, фінансова та інша звітність тощо.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (61 найменувань) та 32-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 79 сторінок. Основний зміст викладено на 72 сторінках. Робота містить 18 таблиць, 11 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами магістерського дослідження автором було підготовлено та апробовано наукову працю «Регресійний аналіз ефективності використання виробничих запасів».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні основи обліку виробничих запасів на промисловому підприємстві»* досліджено сутність, питання проведення оцінки та особливості класифікації виробничих запасів. Проаналізовано думки різних авторів, які по-різному трактують визначення цього поняття, але при цьому не змінюється їх суть.

У даному розділі було досліджено відображення інформації про виробничі запаси в обліковій політиці.

Нами було також вивчено особливості міжнародного досвіду обліку виробничих запасів та встановлено, що застосування зарубіжного досвіду щодо облікових аспектів операцій з запасами дозволить удосконалити облікову інформацію з метою підвищення її достовірності та суттєвості для прийняття на її основі управлінських рішень.

У другому розділі *«Організаційно-методичні аспекти обліку та контролю виробничих запасів на ПАТ «ОЗГТВ»* було надано загальну характеристику досліджуваного підприємства, а також проведено аналіз його фінансового стану. Також розглянуто питання організації та методики проведення контролю виробничих запасів з урахуванням специфіки господарської діяльності досліджуваного підприємства.

Дослідивши діючу систему обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів на ПАТ «ОЗГТВ», було з'ясовано, що підприємство в цілому веде облік згідно діючого законодавства України. Але було встановлено певні недоліки обліку та надано комплекс рекомендацій щодо вдосконалення облікової та контрольної системи на підприємстві щодо виробничих запасів.

У третьому розділі *«Аналіз ефективності використання виробничих запасів на ПАТ «ОЗГТВ»»* зазначено, що за період з 2017 по 2018 роки намітилася тенденція до зростання рівня матеріаломісткості продукції. Так, матеріаломісткість зросла з 0,49 грн до 0,70 грн. Це призвело до збільшення собівартості виробленої та реалізованої продукції на суму 496,65 тис. грн. Це є резервом зменшення собівартості виробленої та реалізованої продукції.

Зростання питомої ваги матеріальних витрат у сукупних операційних витратах відбувалося таким чином: у 2016 році – 29%; у 2017 році – 32%; у 2018 році – 40%. При цьому фінансовий результат у розрахунку на одну гривню матеріальних витрат мав стійку негативну тенденцію.

Аналіз вагових коефіцієнтів побудованої регресійної моделі свідчить, що по мірі збільшення матеріаломісткості реалізованої продукції, коефіцієнт рентабельності виробничих запасів зменшується на 1,123; збільшення коефіцієнту оборотності виробничих запасів призводить до збільшення коефіцієнту рентабельності виробничих запасів на 0,08. Збільшення коефіцієнту забезпеченості

виробничих запасів власними обіговими коштами обумовлює зростання коефіцієнта їхньої рентабельності на 0,26.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного магістерського дослідження теорії та практики обліку, аналізу і внутрішнього контролю виробничих запасів на ПАТ «ОЗГТВ» можна зробити такі висновки.

1. Виробничі запаси підприємства є складовою частиною оборотних активів, які є елементом ланцюга створення вартості, ключовим фактором вартості, який суттєво впливає на величину грошових потоків, а відповідно на зміну вартості та є інструментом стратегічного та оперативного управління підприємством.

Особливу увагу в роботі було приділено визначенню сутності, питанням проведення оцінки та особливостям класифікації виробничих запасів. Встановлено, що правильна оцінка та визнання виробничих запасів, їх ефективне використання незалежно від виду діяльності та форми власності, безпосередньо впливає на отриманий прибуток, що є метою діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Правильний вибір методу оцінки виробничих запасів залежить від характеристик, якими повинна володіти облікова інформація, і від основних завдань, задля розв'язання яких фактично складається фінансова звітність, отже від конкретних потреб внутрішніх та зовнішніх користувачів, та звичайно від галузевої належності суб'єкта господарювання

Відображення інформації про виробничі запаси в обліковій політиці також досліджувалось у даній кваліфікаційній роботі.

2. У роботі досліджено у загальних рисах особливості обліку виробничих запасів згідно МСФЗ та встановлено, що не зважаючи на те, що національні стандарти обліку побудовані на підставі міжнародних стандартів, все ж виникають розбіжності обліку запасів в Україні та зарубіжних країнах відповідно до специфіки національної системи.

3. Питання обліку та контролю виробничих запасів досліджувалось на підставі практичних даних ПАТ «ОЗГТВ», яке засновано ще у далекому 1944 році. Основними видами діяльності підприємства є виробництво інших гумових виробів, діяльність засобів розміщування на період відпустки та іншого тимчасового проживання; надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна.

Органами управління ПАТ «ОЗГТВ» є загальні збори акціонерів, наглядова рада та правління, органами контролю товариства – ревізійна комісія.

4. Аналіз фінансового стану показав, що обсяги ділової активності на ПАТ «ОЗГТВ» мають тенденцію до зниження. Так, чистий дохід від реалізації продукції товариства протягом 2016-2018 років зменшився з 26,6 млн. грн до 23,7 млн. грн або на 11%.

Ефективність використання власного капіталу на ПАТ «ОЗГТВ» протягом 2016-2018 років суттєво погіршилася. Рентабельність власного капіталу товариства у розмірі 1,43% змінилася збитковістю власного капіталу у розмірі 27,8%

Розрахунки свідчать, що усі основні показники фінансової стійкості ПАТ «ОЗГТВ» мають тенденцію до погіршення. Так, коефіцієнт автономії знизився з 0,64 до 0,51, проте залишається у рамках рекомендованого значення $\geq 0,5$. Додатковий коефіцієнт, який свідчить про зміни у фінансовій стійкості товариства – коефіцієнт маневреності власного капіталу зменшився з 0,64 на кінець 2016 року до 0,54 на кінець 2018 року. Це означає, що на кінець 2016 року 64% власного капіталу було вкладено у сировину, матеріали та інші види оборотних активів, а на кінець 2018 року вже 54%.

Наші ретельні розрахунки свідчать, що досліджуване підприємство ПАТ «ОЗГТВ» залишається платоспроможним тільки за коефіцієнтом загальної ліквідності. Протягом досліджуваного підприємства цей коефіцієнт мав такі значення: станом на кінець 2016 року – 2,3; станом на кінець 2017 року – 2,92; станом на кінець 2018 року – 2,4.

Аналіз динаміки коефіцієнта абсолютної ліквідності на ПАТ «ОЗГТВ» показав, що протягом усього досліджуваного періоду його значення коливалося від 0,15 до 0,1. Тобто, за рахунок наявних грошових коштів управлінський персонал ПАТ «ОЗГТВ» міг покрити тільки 15-10% поточних зобов'язань, а мав би за нормативом покрити 20-25%.

5. У роботі розглянуто теоретичні основи проведення перевірки обліку виробничих запасів та практичні аспекти системи внутрішнього контролю ПАТ «ОЗГТВ». При цьому проведено тестування системи внутрішнього контролю виробничих запасів, результати якого показали, що на ПАТ «ОЗГТВ» внутрішній контроль здійснюється на відповідному рівні, але, вважаємо, доцільно було б відокремити окрему посадову одиницю для здійснення контрольних заходів стосовно виявлення недоліків в роботі, у тому числі неефективного використання запасів.

6. У ході магістерського дослідження нами було оцінено систему внутрішнього контролю виробничих запасів на аналізованому підприємстві ПАТ «ОЗГТВ», за результатами чого встановлено, що діюча система обліку виробничих запасів та порядок внутрішнього контролю операцій із ними повною мірою відповідають вимогам управління і забезпечують своєчасність одержання інформації про їх стан, надходження та рух. Однак, на нашу думку, наявні певні недоліки в системі обліку взагалі та виробничих запасів зокрема, які потребують вирішення.

- Наказ про облікову політику не в повній мірі відображає правила та методики ведення обліку на досліджуваному підприємстві. Це стосується у тому числі й обліку виробничих запасів. До того ж Наказ про облікову політику носить формальний характер. До цього висновку ми прийшли за результатами опитування бухгалтерії та співвідношення фактичності з нормами, прописаними у наказі. Крім того, наказ виданий у 2011 році і до цього часу не оновлювався. Тому, на нашу думку, керівництву бухгалтерської служби слід підготувати оновлений Наказ про облікову політику, де прописати усі необхідні положення.

- Наказ про облікову політику містить положення щодо використання при вибутті методу оцінки запасів ідентифікованої собівартості, однак по факту ми встановили, що використовується інший метод – середньозваженої собівартості. Це

підтверджує формальний характер існуючого Наказу та гостру необхідність приведення його норм у відповідність з реальною практикою.

- На досліджуваному підприємстві не укладаються договори про повну матеріальну відповідальність з комірником на складах ТМЦ, що порушує вимоги діючого законодавства та характеризує систему внутрішнього контролю як низько ефективну. Тому підприємству необхідно з комірником складу укласти договір про повну матеріальну відповідальність у письмовій формі, за яким він приймає на себе повну матеріальну відповідальність за забезпечення належного збереження майна та інших цінностей, переданих йому для зберігання або інших цілей.

- На підприємстві не ведуться картки складського обліку ані в паперовому, ані в електронному вигляді. Це унеможливує здійснення обліку руху матеріалів по складу за кожним сортом, видом, розміром, а відтак і контролю за рухом ТМЦ. Тому керівництву підприємства необхідно розглянути питання доцільності автоматизації складського обліку. При цьому і Картки складського обліку будуть створюватися автоматично при реєстрації (передачі) ТМЦ.

7. За період з 2017 по 2018 роки намітилася тенденція до зростання рівня матеріаломісткості продукції. Так, матеріаломісткість зросла з 0,49 грн до 0,70 грн. Це призвело до збільшення собівартості виробленої та реалізованої продукції на суму 496,65 тис. грн. Це є резервом зменшення собівартості виробленої та реалізованої продукції.

Зростання питомої ваги матеріальних витрат у сукупних операційних витратах відбувалося таким чином: у 2016 році – 29%; у 2017 році – 32%; у 2018 році – 40%. При цьому фінансовий результат у розрахунку на одну гривню матеріальних витрат мав стійку негативну тенденцію.

8. Аналіз вагових коефіцієнтів побудованої регресійної моделі свідчить, що по мірі збільшення матеріаломісткості реалізованої продукції, коефіцієнт рентабельності виробничих запасів зменшується на 1,123; збільшення коефіцієнту оборотності виробничих запасів призводить до збільшення коефіцієнту рентабельності виробничих запасів на 0,08. Збільшення коефіцієнту забезпеченості виробничих запасів власними обіговими коштами обумовлює зростання коефіцієнта їхньої рентабельності на 0,26.

Побудована економіко-математична модель підтвердила, що виробництво гумових технічних виробів є вкрай матеріаломістким виробництвом. Виходячи з технологій виробництва, для того, щоб за конкурентною ціною запропонувати до реалізації гумово-технічні вироби, необхідно виробляти гумову суміш з каучуку та інших компонентів, а це, у свою чергу, передбачає наявність на підприємстві таких процесів як гумово-підготовчого, утилізації та переробітки відходів. У цих умовах управлінському персоналу підприємства слід звернути увагу на необхідність здешевлення вартості виробництва продукції. У рамках цього заходу окремі вироби стають більш технологічними. Наприклад, якщо матеріал, з якого вироблена сировина, не впливає на його експлуатаційні характеристики, то виріб починають виробляти з іншого виду сировини, який є менш витратним для виробництва.

По-друге, передбачене підвищення надійності виробів при їх експлуатації. Для цих цілей слід передбачити впровадження нових компонентів гумової суміші.

По-третє, з метою посилення конкурентоспроможності продукції та підвищення рівня рентабельності виробничих запасів, треба звернути увагу на необхідність модернізації засобів контролю та управління обладнанням. Зокрема, замість аналогових термометрів та манометрів, встановити електронні із цифровим виходом.

Оскільки основним матеріалом для виробництва гумових технічних виробів є імпортований каучук, що об'єктивно призводить до підвищення цін на сировину, технологам досліджуваного підприємства слід звернутися до наукових розробок щодо активного впровадження додавань (наприклад, використання тальку дозволяє частково заміщувати технічний вуглерід). Поступова відмова від тільки використання гуми під час виробництва гумових технічних виробів на користь гумових сумішей – поліуретану, силікону, які є більш досконалішими конструкційними матеріалами ніж «традиційна гума».

Упровадження наданих нами рекомендацій дозволить поліпшити ефективність ведення обліку, контролю та аналізу виробничих запасів ПАТ «ОЗГТВ».

АНОТАЦІЯ

Демченко Т. Б. «Обліково-аналітичне забезпечення та контроль ефективності використання виробничих запасів (на прикладі ПАТ «Одеський завод гумових технічних виробів»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «071 Облік та оподаткування» за магістерською програмою професійного спрямування *(шифр та назва спеціальності)*

«Облік, аудит і оподаткування в підприємницькій діяльності».

(назва магістерської програми)

– Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі розглядаються теоретичні і практичні аспекти обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів, особливості міжнародного досвіду обліку виробничих запасів, а також теоретичні і практичні аспекти відображення інформації про виробничі запаси в обліковій політиці.

Проаналізовано основні економічні показники діяльності досліджуваного підприємства, а також порядок ведення первинного, аналітичного та синтетичного обліку виробничих запасів, особливості проведення внутрішнього контролю, тестування СВК на досліджуваному підприємстві.

Запропоновано: рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення та внутрішнього контролю виробничих запасів на ПАТ «ОЗГТВ», зокрема, якісно оновити розпорядчий документ про облікову політику; укласти з комірником складу договір про повну матеріальну відповідальність; автоматизувати складський облік та впровадити ведення Карток складського обліку тощо.

Ключові слова: облік, контроль, аналіз, управління, виробничі запаси, МСФЗ

АНОТАЦІЯ

Демченко Т. Б. «Обліково-аналітичне забезпечення та контроль ефективності використання виробничих запасів (на прикладі ПАТ «Одеський завод гумових технічних виробів»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «071 Облік та оподаткування» за магістерською програмою професійного спрямування

(шифр та назва спеціальності)

«Облік, аудит і оподаткування в підприємницькій діяльності».

(назва магістерської програм)

– Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

У роботі розглядаються теоретичні і практичні аспекти обліку та внутрішнього контролю виробничих запасів, особливості міжнародного досвіду обліку виробничих запасів, а також теоретичні і практичні аспекти відображення інформації про виробничі запаси в обліковій політиці.

Проаналізовано основні економічні показники діяльності досліджуваного підприємства, а також порядок ведення первинного, аналітичного та синтетичного обліку виробничих запасів, особливості проведення внутрішнього контролю, тестування СВК на досліджуваному підприємстві.

Запропоновано: рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення та внутрішнього контролю виробничих запасів на ПАТ «ОЗГТВ», зокрема, якісно оновити розпорядчий документ про облікову політику; укласти з комірником складу договір про повну матеріальну відповідальність; автоматизувати складський облік та впровадити ведення Карток складського обліку тощо.

Ключові слова: облік, контроль, аналіз, управління, виробничі запаси, МСФЗ

ANNOTATION

Demchenko T.V. «Accounting and analytical support and control of the efficiency of production stocks (exemplified by PJSC «Odessa mechanical rubber goods works»)»

Qualification work for the Master's Degree in the specialty «071 Accounting and Taxation» under the master's program of professional orientation

«Accounting, Auditing and Taxation in Entrepreneurship»

(title of the master's programs)

Odessa National Economic University. – Odessa, 2019.

The paper deals with theoretical and practical aspects of inventory accounting and internal controls of production stocks, peculiarities of international practices of production stocks accounting, as well as theoretical and practical aspects of displaying of production stocks in accounting policies.

The basic economic indicators of activity of the investigated enterprise are analyzed, as well as the procedure of conducting of primary, analytical and synthetic accounting of production stocks, features of carrying out internal control, testing agricultural production cooperative (APC) at the investigated enterprise

It is proposed: recommendations as for improving of accounting and analytical support and internal control of production stocks at public joint-stock company (PJSC «OMRGW», in particular, to update qualitatively an administrative document as for accounting policy, to conclude an agreement with warehouse keeper about full property accountability, to automate warehousing and to implement Warehousing Cards, etc.

Key words: accounting, control, analysis, management, production stocks, international financial reporting standards (IFRS)